

N. PÁL JÓZSEF
„Nem azé, aki akarja”
Kortárs
Budapest, 2025

Vigh Martin

Régen minden jobb volt?

Nem tudom, olvastam-e mostanság jobb bevezetőt, mint amit Csillag Péter, N. Pál József sporthoz fűződő attitűdjének örököseként ehhez a kötethez írt. Csillag – igazodva a könyv egészéhez – egy válságkorszakot detektál: mára a sport szinte teljesen elveszítette gyökereit, azt a tisztaságot, ami miatt korábban sokan megszerették. A bevezető felvázolja a kötetet alapvetően is meghatározó ellentéteket: a sport mintha jó és rossz, régi és új, tiszta és bűnös kibékíthetetlen küzdelme lenne. Az sem kérdés persze, hogy N. Pál József ebben a dichotómiában melyik oldalon áll: nem tudja, és ami még fontosabb, nem is akarja úgy kommentálni a napi történéseket, ahogy a sajtóban manapság szokás. Nem érdeklí, mik az esélyek a holnapi meccsen, és az sem, hogy Messi vagy Ronaldo számít-e nagyobb klasszisanak. Számára fontosabb, hogy ami a múltban történt, milyen hatással van a jelenre, illetve hogy emléket állítson egy olyan korszak hőseinek, amelynek értékei ma már nem ritkán neveltség tárgyai a sportvilágban.

A teljes esszétrilógiára érvényes: a 2009-es Magyar sport – magyar sors, a 2023-as Magyar sport – magyar sors II. és e mostani kötet együtt századunk legértékállóbb mentalitástörténeti, filozófiai sportkönyvsorozata. Nem is értelmezhető a sportról szóló beszéd

szokott kereti között, ebből következően sokak számára befogadhatatlan, ám aki ráhangolódik, azt a hétköznapi világon túlmutató, a félálom kegyelmi állapotából ismert, derengő mélyvalóság megfogadhatatlan, sejtett-érett igazságaival ajándékozta meg (8).

Csillag bevezetőjének különlegessége, hogy nemcsak tartalmában, hanem stílusában is jelzi, mi vár ránk a folytatásban. N. Pál József le sem tagadhatná széles körű irodalmi ismereteit, ennél fogva szövegei is inkább mives prózák, mintsem a kortárs sajtó zsargonját és fordulatait aktívan használó publicisztikák. A szerző is kiemeli, hogy írásai messze állnak az említett műfajtól, amelyet ő az aktuális dolgok metsző, primer feldolgozásának tart. Akkor viszont választ kell adnunk arra a kérdésre, hogy ha nem a fentebb felsoroltak, akkor voltaképpen mik is a kötetben szereplő írások. Bár a „Nem azé, aki akarja” nem ezt a megoldást kínálja elsődlegesen, meglátásom szerint ezek a szövegek a több esszében is szó szerint előforduló csodát keresik. Azt a pillanatot, amikor minden tényező összejátszik, és olyan új minőség születik, ami több, mint a részek összessége.

A kötet öt tematikus csoportban – *Elvek és gyökerek, A labdarúgás arcai, Túl a futballon, Gondolatok – évfordulókon, Ideje a búcsúnak* – közli N. Pál József szövegeit, amelyek a belülről kifelé elvét vallják. A könyv szerkesztési elve világos, ugyanakkor helyenként önismétlésbe ütközik. Végig érezhető, hogy az esszék alapvetően önálló közlésre szánt szövegek voltak, amik ugyan egységes szerzői attitűdről tanúskodnak, viszont épp emiatt időről időre ugyanazokat az információkat, toposzokat használják, mint némely korábbi munka. Egyébiránt jól megfogható logikai ív mentén építkeznek a szövegek. A szerző mindig az aktuális megfigyelésből indul ki, onnan tér rá a tágabb történeti, és nem túlzás, morális síkra. Hatékony elemzési stratégia lehet tehát, ha egy-egy kiemelt esszé segítségével próbáljuk meg felfejteni az adott fejezet fő gondolatát.

Az első egység írásai közül jelentőségében kiemelkedik az *Ott honunk a Föld* című, ami a felszínen nem is a sportról szól, hiszen a szerző tollát annak felidézése indítja el, hogy az írás születése idején volt a holdra szállás ötvenedik évfordulója. N. Pál József megemlékezik arról, milyen ámulattal nézte azokban a napokban a televíziót, és hogy vele együtt az egész világ azt érezhette: sikerült legyőzni egy olyan akadályt, amely mindeddig az emberiség előtt tornyosult. Csakhogy ennek megvolt az ára: az 1960-as évek végén örökre meg-

változott a sport. Jöttek az első olyan események, amelyeket teljes egészében valós időben mutatott a televízió, azaz szűkült a kommunikációs szakadék, létrejött a sport körüli virtuális falu, és minden korábbinál nagyobb szerepet kapott a technika. A szöveg szerint ezek a folyamatok együttesen vezettek oda, hogy olyan klasszikus olimpiai sportágak, mint a birkózás, az öttusa vagy a vízilabda programbéli helye időről időre vita tárgyát képezte/képezi. Ugyan a szerző helyzetértékelése helyes a technicizálódással kapcsolatban, ezen sportágak válságát közel sem csak ez okozza. A korrupst szövetségi döntések, a játékszabályok alkalmazhatatlansága ugyancsak hozzájárul ahhoz, hogy a szóban forgó szakágak valóban nem felelnek meg a modern sport kívánalmainak. Más írásokban is éreztem helyenként, hogy bár a szerző problémaérzékelése helyes, bizonyos szempontokat kihagy a tárgyalásból, ezáltal helyenként túlzottan nagyvonalúak a következtetései.

A *Labdarúgás arcai* fejezetből az *Osztálytársak* című írást emelném ki. A szerző itt arról gondolkodik el, hogy a személyes és a kollektív emlékek hogyan torzulnak vagy válnak idővel valóságos históriává. Egy kérdés hangzik el a szöveg címében, ami arra utal, hogy Sebes Gusztáv egyes megemlékezéseiben, emlékirataiban megjelentek olyan mondatok, amelyekből arra lehetett következtetni, hogy a legendás szövetségi kapitány és József Attila osztálytársak lehettek. A szerző szerint a rendelkezésünkre álló adatok alapján kijelenthető, hogy ez nem volt így, ám az ehhez hasonló folklórszerű mítoszokban nem is az a fontos, hogy milyen mértékben igazak. Ahogy N. Pál József írja: „Maradjunk annyiban: nem durva hazugságról, hanem a lélek (ösz-tönös) korrekciójáról van szó, midőn önnön kialakult identitását és múltját igyekszik harmonikusabbá csempészni az ember” (118).

A *Túl a futballon* – ahogy címe egyértelműen jelzi – már nem a világ legnépszerűbb csapatsportágával foglalkozik, hanem atlétikával, tenisszel, vízilabdával, valamint tulajdonképpen bármilyen egyéb sportág nagy egyéniségeivel. N. Pál József értelmezésében a sportágak legnagyobbjai azok, akik után már semmi sem lesz ugyanolyan. Roger Federer után a tenisz más, mint előtte, Diego Maradona nélkül nem lehet futballról beszélni, és a szerző szerint Arnaud Duplantis rúdugró is jó úton jár. Hasonló egyéniség volt Faragó Tamás is, akiről nagyszerű esszé szerepel a kötetben. Aki hallotta a Tonó néven elhíresült pólóst beszélni (például a 2010-es évek elején, szakkomentátorként), az tudja, hogy rendkívül eredeti figuráról van szó, aki

őszintén, fanyar humorral közelít sportága aktuális tendenciáihoz. N. Pál József remekül ragadja meg az összetett karakter sokszínűségét, és azt, hogy Faragó miként volt képes egyszerre képviselni a klasszikus maszkulin értékeket, és volt mégis nonkonform lázadó, ösztönös zseni. „Személyisége, megjelenése az akkorra széjjelvert, széjelmanipulált »konszolidált« '68-as lázadók eredendően tiszta értékeire emlékeztetett sokakat, s tömörszerű őserőt, biztonságot sugalló ideát is őrzött ugyanakkor” (199).

Gondolatok – évfordulókon, hirdeti a következő fejezet címe, azaz végképp eltávolodunk az aktuális történésektől, és ebben a részben nagy események, jeles személyek születésének, halálának évfordulóin, illetve ezek jelentőségén gondolkodik el a szerző. A tragikusan fiatalon elhunyt Benedek Tibort például olyan figuraként azonosítja, aki halála ellenére is itt van velünk, és aggódva nézi a magyar vízilabda bizonyos történéseit. N. Pál József túlzónak tartja annak a nyilatkozatnak a folyamatos felelőletését, amelyben Benedek arról beszél, hogy sosem volt igazán tehetséges, de mindenkinél jobban akarta a sikert. Erős mondat, és biztosan inspirálja a fiatal sportolókat a kemény munkával kapcsolatban, ugyanakkor a szerző helyesen emeli ki, hogy Benedek sokkal több volt labdaérezéknél és lövéseknél. „Ám azt az érzékenységet, intelligenciát, közösségivé tett felelősségtudatot, amivel hűen sáfárgodott, páratlan tehetségnek nevezném” (327) – teszi hozzá N. Pál.

Bár eddig tartottam magam ahhoz a kritikai struktúrához, hogy minden fejezetből egy szöveget emelek ki, meg kell itt jegyeznem, hogy a szerző megközelítésének korlátai nagyon világosan látszanak a Széchy Tamásról szóló esszében. Széchy szakmai renoméja megkérdőjelezhetetlen, ugyanakkor letéteményese volt annak az edzői viselkedésmódnak, amit mostanában kezd meghaladni a magyar sport. Nem egyszerű autokratikus megközelítésről van szó, hanem verbális és fizikai abúzusról, amit a Magyar Úszósövetség jelenlegi elnöke is elismert. Ezt a kötetbeli szöveg mindössze annyival intézi el, hogy a zsenik mindig nehéz emberek, ez pedig mélyen leegyszerűsítő megközelítés. N. Pál Józsefnek szíve joga kritikával illetni a sportot körülvevő jelenlegi tendenciákat, van is rajtuk mit kritizálni. Ugyanakkor nehezíti a tisztánlátást, ha mindent a „régén minden jobb volt, ezt így szoktuk” szemszögéből nézünk.

Az utolsó fejezet nekrológokat tartalmaz, amelyeket a szerző a magyar és a nemzetközi sportvilág legendáiról írt. A nagy nevek

közül is kiemelkedik Diego Maradona, akivel kapcsolatban halála abszurd tragikumát ragadja meg remekül N. Pál József. Maradona utolsó évei valóban méltatlanok voltak, és ebben nagy szerepet játszott a korábban emlegetett mediatizáltság, ám az argentin klasszisa így is népi hősként emlékeznek, ő sokak számára a lázadás, az autonómia szimbóluma. N. Pál József remek mondatát idézve: „Ember volt, gyarló lélek, aki a sorsával a futballt a maga – jóra és rosszra hívó összetettségében megismételhetetlen töménységgel mutatta meg” (410).

N. Pál József kötetének tétje és fő kérdése az, hogy lehet-e alternatívát mutatni a mainstream sportmegközelítésekkel szemben. A felvetésre nem tudunk egyértelmű választ adni, hiszen ez a könyv minden bizonnyal megmarad szigetnek. De kétségtelenül egy olyan menekülőút, amit érdemes felkeresniük azoknak, akiket zavar a napi beszéd felszínessége. Még akkor is, ha a szerző helyenként nagyvonalú bizonyos szempontokkal kapcsolatban.